

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/126/2022
Identifikačné číslo spisu: 1113229748
Dátum vydania rozhodnutia: 14.12.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Svetlovská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:1113229748.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu O.. H. E., narodeného X. Z. XXXX, T. T., D. XX, zastúpeného advokátom Mgr. Róbertom Antalom, Banská Bystrica, Kláry Jarunkovej 2, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Bratislava, Račianska 71, za účasti intervenientky na strane žalovanej notárky JUDr. Ľubici Floriánovej, Bratislava, Hodžovo námestie 3, zastúpenej advokátom JUDr. Allanom Böhmom, Bratislava, Jesenského 2, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 20 C 58/2013, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 10. marca 2021 sp. zn. 6Co/11/2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 10. marca 2021 sp. zn. 6Co/11/2021 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom (v poradí druhým) č. k. 20C/58/2013 - 157 z 1. marca 2019 I. zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal zaplatenia sumy 17 639,70 eura titulom náhrady škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom orgánu verejnej moci, II. žalovanej nepriznal nárok na náhradu trov konania, III. intervenientke na strane žalovanej priznal nárok na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania v rozsahu 100 % a IV. žalobcovi priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %. Súd prvej inštancie vykonaným dokazovaním zistil, že 30. septembra 2008 zložil zložiteľ Tatra banka, a. s. do notárskej úschovy peňažné prostriedky získané výkonom záložného práva, ktoré prevyšovali jeho pohľadávky a to v prospech ostatných záložných veriteľov a záložcu. O rozvrhu výťažku dražby notárka JUDr. Ľubica Floriánová spísala zápisnicu č. N 666/2008, U 31/2008. Súdny exekútor JUDr. Mário Mičák 16. októbra 2008 vydal vo veci sp. zn. EX 931/05 príkaz na začatie exekúcie príkazaním inej peňažnej pohľadávky a tento príkaz bol notárke JUDr. Floriánovej doručený 17. októbra 2008. Súdny exekútor JUDr. Peter Kohút 16. októbra 2008 vydal vo veci sp. zn. EX 211/06 exekučný príkaz na vykonanie exekúcie príkazaním iných peňažných pohľadávok a tento exekučný príkaz bol notárke JUDr. Floriánovej doručený 20. októbra 2008. Rozvrh výťažku dražby bol vykonaný tak, že po uspokojení všetkých záložných veriteľov zostala z výťažku suma 23 574,29 eura, ktorú notárka JUDr. Floriánová previedla na účet exekútora JUDr. Petra Kohúta, čím bola čiastočne uspokojená pohľadávka oprávneného vo veci

exekúcie vedenej pod sp. zn. EX 211/06. V tejto súvislosti žalobca poukazoval na to, že jeho pohľadávka, ku ktorej bol vydaný 16. októbra 2008 príkaz na začatie exekúcie doručený notárke o 3 dni skôr, uspokojená nebola vzhľadom na výšku sumy vlozenej do notárskej úschovy. Podľa názoru žalobcu notárka uprednostnením pohľadávky oprávneného vymáhanou JUDr. Kohútom v konaní sp. zn. EX 211/06 pred pohľadávkou žalobcu nerešpektovala zásadu poradia, čím pochybila pri uspokojovaní veriteľov a postupovala nesprávne. Z tohto skutkového stavu vyvodil záver, že žaloba nie je dôvodná a uviedol, že v prípade žalobcu škoda, ktorú si uplatnil, je ujma spočívajúca v neuspokojenej pohľadávke veriteľa voči dlžníkovi, ktorej náhradu požaduje od štátu ako subjektu zodpovedného za nesprávny úradný postup orgánu verejnej moci. Táto škoda však nevzniká už v okamihu splatnosti pohľadávky, resp. omeškania dlžníka, ale až okamihom, keď sa právo veriteľa na plnenie proti dlžníkovi stalo fakticky nevymáhateľným. Bol názoru, že ak existuje zákonná možnosť žalobcu vymôcť si pohľadávku v exekučnom konaní, nie je možné uplatňovať si totožný nárok ako nárok o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z.. Súd prvej inštancie tak mal za preukázané, že exekučné konanie vedené u súdneho exekútora JUDr. Mária Mičáka pod sp. zn. EX 931/05 doposiaľ nebolo ukončené a teda existencia žalobcovej pohľadávky, ktorú si žalobca doposiaľ vymáha v exekučnom konaní, v ktorom žalobca ako oprávnený vymáha proti povinnému H. T. istinu 9 977,53 eura s prisl., vylučuje úspešné uplatnenie si nároku žalobcu na náhradu škody voči štátu v tomto konaní. Uzavrel, že pokiaľ žalobca nepreukáže nevyhnutnosť pohľadávky, ktorú si vymáha v exekučnom konaní sp. zn. EX 931/05, nie je daný základný predpoklad vzniku zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom, ktorým je existencia samotnej škody. K námietke premĺčania uplatnenej žalovanou súd prvej inštancie uviedol, že vzhľadom k tomu, že škoda žalobcovi ešte nevznikla, nemohla mu začať plynúť ani premĺčacia lehota na uplatnenie nároku na náhradu škody titulom nesprávneho úradného postupu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 10. marca 2021 sp. zn. 6Co/11/2021 rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku I. potvrdil, vo výroku IV. zrušil, žalovanej nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania a intervenientke priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Uviedol, že súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav veci, vyvodil z neho správny právny záver a svoje rozhodnutie aj riadne odôvodnil. Zdôraznil, že náhrady škody voči štátu sa možno domáhať až po tom, čo sa nepodarilo vymôcť bezdôvodné obohatenie od toho, kto sa v dôsledku nezákonného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu obohatil. Existencia pohľadávky na vydanie bezdôvodného obohatenia vylučuje vznik škody ako majetkovej ujmy a tým aj konkurenciu právnej úpravy zodpovednosti za škodu s právnou úpravou bezdôvodného obohatenia. Kým žalobca má pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto ho získal, resp. kým nepreukázal bezúspešné domáhanie sa vydania tohto obohatenia (ak táto bezúspešnosť nebola ním zavinená), nie je daný základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu podľa zák. č. 58/1969 Zb., resp. podľa zák. č. 514/2003 Z. z.. Skutočnou škodou je aj ujma spočívajúca v neuspokojenej pohľadávke veriteľa voči dlžníkovi, ktorej náhradu požaduje od štátu ako subjektu zodpovednému za nesprávny úradný postup orgánu verejnej moci. Táto škoda však nevzniká už v okamihu splatnosti pohľadávky, resp. omeškania dlžníka, ale až okamihom, keď sa právo veriteľa na plnenie proti dlžníkovi stalo fakticky nevymáhateľným. Poukázal na nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky Nález Ústavného súdu SR z 13. februára 2013 sp. zn. II. ÚS 165/2012, rozhodnutia Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 17/2013, sp. zn. III. ÚS 361/2009, III. ÚS 45/2008, uznesenie Najvyššieho súdu SR z 28. mája 2020 sp. zn. 6Cdo/184/2018) a uzavrel, že z konštantnej judikatúry vyplýva záver, podľa ktorého náhrady škody voči štátu sa možno domáhať až po tom, čo sa nepodarilo vymôcť bezdôvodné obohatenie od toho, kto sa v dôsledku nezákonného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu obohatil. Bol názoru, že za súčasného stavu nemožno vylúčiť, že pohľadávka žalobcu bude uspokojená v rámci exekúcie a teda nemožno ustáliť, že by pohľadávka žalobcu bola nevyhnutná. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 v spojení s § 396 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej aj „dovolateľ“), ktorého prípustnosť aj dôvodnosť podľa obsahu vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP a § 421 písm. a) CSP. Namietal, že rozhodnutia súdov nižších inštancií sú svojvoľné, ničím neodôvodnené a nemajú

oporu vo vykonanom dokazovaní. Namietal, že súd prvej inštancie nerozlišoval, že v exekučnom konaní si vymáhal svoju pohľadávku vyplývajúcu z občiansko-právneho záväzkového vzťahu, ktorá mu bola priznaná právoplatným rozsudkom a nebyť nesprávneho postupu intervenienta, aj by ju vymohol v rozsahu 100 % a naproti tomu v tomto súdnom konaní nesupluje uspokojenie svojej pohľadávky, ale domáha sa celkom nového nároku a to nároku na náhradu škody. Poukázal na skutočnosť, že súd prvej inštancie stotožňoval jeho pohľadávku vymáhanú v exekúcii s nárokom na náhradu škody, čo považoval za nesprávne, keďže sa jedná o dva samostatné nároky. Nesúhlasil so záverom odvolaciu súdu, podľa ktorého kým má žalobca pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto ho získal, resp. kým nepreukázal bezúspešné domáhanie sa vydania tohto obohatenia, nie je daný základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu. Bol názoru, že v danom prípade nie je možné aplikovať závery rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky a ani Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, nakoľko judikatúra, na ktorú poukázal odvolací súd sa vzťahuje na situácie, keď nesprávnym úradným postupom je síce spôsobená poškodenému škoda, avšak zároveň v dôsledku nesprávneho úradného postupu tretia osoba získa na úkor poškodeného bezdôvodné obohatenie. Uviedol, že nesprávnym úradným postupom intervenienta mu bola spôsobená škoda, pričom však žiadna tretia osoba v dôsledku nesprávneho úradného postupu intervenienta nenadobudla bezdôvodné obohatenie. Odvolací súd vo svojom rozhodnutí nevysvetlil, aký nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia a voči akej tretej osobe by si mal žalobca uplatniť pred tým, než si uplatnil nárok na náhradu škody žalobou v tejto veci. Uzavrel, že rozhodnutie odvolacieho súdu je založené na nesprávnom právnom posúdení veci, keď na daný skutkový stav nesprávne aplikoval ustanovenia právnych predpisov, resp. pri rozhodnutí vo veci sa riadil a poukazoval na judikatúru súdov vyššieho stupňa, ktorú však na daný skutkový stav nebolo možné aplikovať. Poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5MCdo/5/2015. Navrhol, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zmenil a žalobe vyhovel, resp. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu nevyjadřila.

5. Intervenientka vo svojom vyjadrení k dovolaniu navrhla dovolanie odmietnuť. Uviedla, že odvolací súd poukazoval na predčasnosť podanej žaloby žalobcu, keď uzavrel, že ak prebieha exekučné konanie, nie je daný základný predpoklad zodpovednosti za škodu - existencia samotnej škody.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

7. Žalobca prípustnosť svojho dovolania vyvodzuje z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, keď tvrdí, že postupom súdov oboch nižších inštancií došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces tým, že sa nedostatočne vysporiadávajú so všetkými jeho námietkami, v dôsledku čoho sú arbitrárne a nepreskúmateľné, ako aj že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza zo skutkového zistenia, ktoré nemá v podstatnej časti oporu vo vykonanom dokazovaní.

8. Podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26, 5Cdo/57/2019, bod 9, 10) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola

účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

10. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil chyby vymenovanej v tomto ustanovení, ale rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

11. V súlade s § 220 ods. 2 v spojení s § 393 ods. 2 CSP musí súd v odôvodnení rozhodnutia podať výklad opodstatnenosti a zákonnosti výroku rozhodnutia a musí sa vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený s poukazom na zistené rozhodujúce skutočnosti, ale tiež s poukazom na ním prijaté právne závery. Účelom odôvodnenia rozhodnutia je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu navyše musí byť aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu neobsahuje náležitosti uvedené v § 220 ods. 2 v spojení s § 393 ods. 2 CSP, je nepreskúmateľné. Takéto arbitrárne rozhodnutie súdu odníma účastníkovi možnosť uskutočňovať procesné práva a v konečnom dôsledku porušuje jeho právo na spravodlivý súdny proces (čo zakladá vadu konania podľa § 431 ods. 1 v spojení s § 420 písm. f) CSP), pretože mu upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov.

12. S poukazom na vyššie uvedené dospel dovolací súd k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu trpí vadou v konaní podľa § 420 písm. f) CSP.

13. Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu nezodpovedá vyššie uvedeným požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutí. Vo svojom rozhodnutí konštatoval, že „náhrady škody voči štátu sa možno domáhať až po tom, čo sa nepodarilo vymôcť bezdôvodné obohatenie od toho, kto sa v dôsledku nezákonného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu obohatil. Existencia pohľadávky na vydanie bezdôvodného obohatenia vylučuje vznik škody ako majetkovej ujmy a tým aj konkurenciu právnej úpravy zodpovednosti za škodu s právnou úpravou bezdôvodného obohatenia. Kým žalobca má pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto ho získal, resp. kým nepreukázal bezúspešné domáhanie sa vydania tohto obohatenia (ak táto bezúspešnosť nebola ním zavinená), nie je daný základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu“.

14. Je potrebné zo strany dovolacieho súdu poukázať na to, že žalobca v priebehu odvolacieho konania prípisom z 27. mája 2020 oznámil odvolaciemu súdu, že exekučné konanie, na ktoré poukazoval v odôvodnení rozsudku súd prvej inštancie bolo zastavené a na preukázanie tejto skutočnosti predložil odvolaciemu súdu uznesenie Okresného súdu Brezno č. k. 1Er/242/2005 z 18. decembra 2019 (č. l. 269 a nasl. spisu). Civilný sporový poriadok zaviedol inštitút koncentrácie sporového konania (sudcovskej - vhodnej v zmysle § 153 aj zákonnej - nutnej v zmysle § 154). Táto zásada znamená, že strany sporu nie sú oprávnené vykonať niektoré procesné úkony kedykoľvek, ale iba v určitom štádiu konania. Ak procesný úkon strany podliehajúci koncentrácii konania nie je urobený včas, za zákonom určených podmienok nespôsobuje procesnoprávne účinky. Okrem iného to znamená, že strany sú povinné uplatniť prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany včas (§ 153 ods. 1 veta prvá CSP), resp. najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa dokazovanie končí (§ 154 CSP). Podľa § 149 Civilného sporového poriadku prostriedkami procesného útoku a prostriedkami procesnej obrany sú najmä skutkové tvrdenia, popretie skutkových tvrdení protistrany, návrhy na vykonanie dôkazov, námietky k návrhom protistrany na vykonanie dôkazov a hmotnoprávne námietky. Na uvedené nadväzuje právna úprava odvolacieho konania, keď v zmysle § 366 písm. d) CSP prostriedky procesného útoku alebo prostriedky procesnej obrany, ktoré neboli uplatnené v konaní pred súdom prvej inštancie, možno v odvolaní použiť len vtedy, ak ich dovolateľ bez svojej viny nemohol uplatniť v konaní pred súdom prvej inštancie.

15. V prejednávanej spore je nepochybné, že žalobca uvedený dôkaz nemohol predložiť do vyhlásenia uznesenia, ktorým bolo dokazovanie vyhlásené za skončené, nakoľko dokazovanie bolo vyhlásené za skončené na pojednávaní konanom dňa 6. februára 2019 a k zastaveniu exekúcie došlo dňa 18. decembra 2019. Preto pokiaľ došlo k zmene skutkového stavu, ktorý konštatoval súd prvej inštancie, bolo povinnosťou odvolacieho súdu na túto skutočnosť prihliadnuť a nebolo možné rozsudok súdu prvej inštancie potvrdiť podľa § 387 ods. 2 CSP. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý konštatoval, že žaloba bola podaná predčasne, pretože žalobcovi ešte škoda nevznikla a táto vznikne až momentom, keď sa exekučne vymáhaná pohľadávka žalobcu stane nevyhnutnou (bod 12. rozsudku), tak nezodpovedá zmenenému skutkovému stavu, ku zmene ktorého došlo v priebehu odvolacieho konania.

16. Vzhľadom na uvedené bude potrebné zo strany odvolacieho súdu dôslednejšie sa zaoberať nárokom žalobcu a výsledné rozhodnutie v tomto smere náležite odôvodniť. Rozhodnutie odvolacieho súdu preto malo ozrejmiť skutkové a právne závery takým spôsobom, aby strana sporu nemusela hľadať odpoveď na pre vec rozhodujúce skutočnosti v rovine dohadov a aby mohla skutkovo aj právne proti rozhodnutiu argumentovať. Keďže odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu uvedené obsahové náležitosti nemá, možno skonštatovať, že je nepreskúmateľné.

17. Tento nedostatok odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu v otázke väd konania namietaných dovolateľom má za následok, že napadnuté rozhodnutie nespĺňa požiadavky stanovené súdu v ustanovení § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP na riadne odôvodnenie rozsudku. Z tohto dôvodu je dovolanie žalobcu procesne prípustné podľa § 420 písm. f) CSP a dovolateľ v ňom dôvodne namieta ním uvádzanú procesnú vadu zmätočnosti, pretože mu týmto nesprávnym procesným postupom súdu bolo znemožnené realizovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

18. Vzhľadom k zisteniu, že v konaní došlo k procesným vadám podľa § 420 písm. f) CSP, ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

19. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

20. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.